

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

שבת חול המועד סוכות, ה'תשל"ד

יוצא-לאור לימים ראשונים דחג הסוכות, ה'תשפ"א

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

ה' תהא שנת פלאות אראנו

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר' ברוך בהרה"ח ר' צבי הירש ז"ל

נלביע כ"ף תשרי, ה'תשמ"ז

מרת שרה בהרה"ח אליהו ז"ל

נלביע י"ז שבט, ה'תשכ"ג

שיפרין

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי ולזכות בנו

הרה"ת ר' צבי הירש ומשפחתו

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות

שיפרין

ב

בי"ה, יבי תשרי תשי"ח
ברוקלין

שלום וברכה!

בנועם הגיעני מכתבו בצירוף המוסגר בו לקרן הגמ"ח, והזכרתיו ואת זוגתו תחי' על הציון הקי' של כ"ק מוי"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך להם מתאים למה שנדבר בעת שיחותנו, ונעם לי במאד הזריזות שלו בשלחו המחאה האמורה, וכמו שכותב בזה רבנו הזקן בעל התניא – פוסק בנסתר דתורה – והשו"ע – פוסק בנגלה דתורה – באגה"ק שלו סי' כא': וזריזותי דאברהם אבינו ע"ה היא העומדת לעד וכו' שא"א ע"ה עשה זאת בזריזות נפלאה להראות שמחתו וחפצו למלאות רצון קונו ולעשות נח"ר ליוצרו וממנו למדו רז"ל לקיום כל המצות בכלל ובפרט מעשה הצדקה העולה על כולנה.

ובצדקה עצמה הרי מהמעלות הכי נעלית הוא ענין הגמ"ח, וכלשון רז"ל גדולה גמ"ח יותר מן הצדקה (סוכה מט', ב).

ויהי רצון אשר ימשיך בהנהגתו בזריזות בעניני מצות בכלל ובהנוגע לגמ"ח שלהם ביחוד, והמתחיל במצוה אומרים לו גמור,

ונחוג את חה"ס זמן שמחתנו הבע"ל בתכ"י מתוך בריאות הנכונה ומנוחת הנפש והרחבת הדעת.

בברכה לבשו"ט בכל האמור ולחג שמח.

ב

וממנו למדו רז"ל לקיום כל המצות כו': פסחים ד, א. והמתחיל במצוה אומרים לו גמור: ראה תנחומא עקב ו (הובא בפרש"י שם ח, א). ירושלמי פסחים פ"י ה"ה. שו"ע אדה"ז או"ח סתקצ"ב ס"י. וש"נ.

כס"ד.

פתח דבר

לקראת ימים ראשונים דחג הסוכות הבעל"ט, הננו מוציאים לאור התוועדויות ליל ב' דחג הסוכות ושבת חול המועד סוכות ה'תשל"ד.

*

בתור הוספה – מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מחזרת יום הכפורים, ה'תשפ"א (הי' תהא שנת פלאות אראנו),
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2020 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5781 • 2020

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

הוספה

א

בי"ה. יג' מ"ח תשי"ז
ברוקלין

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ח תשרי, — ולפלא שאינו מזכיר דבר ע"ד הנעשה בשבועות שעברו למרות שזהו חדש השביעי המושבע בכל טוב, גם טוב כללי, זאת אומרת שכל ימות השנה הם פרטים מכלל זה, שמה מובן עד כמה זה נוגע לא רק בשעתו אלא לחדשים ושבועות שיבואו, והאומנם הריחים על צוארו צריכים להטריד עד כדי כך, ומובן שברשותו וגם מזכותו וחובתו למסור האמור לשאר אנ"ש שבסביבתו, ויה"ר שיהיו דברים היוצאים מן הלב ובמילא יפעלו עליו וגם על לב השומעים כמרז"ל הידוע.

כבקשתו יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וכן אותו ואת ב"ב שיחיו להצלחה בענין הבית, הצלחה בגשמיות וברוחניות.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

א

חדש השביעי המושבע בכל טוב: ראה ויק"ר פכ"ט, ח (עה"פ "בחדש השביעי" — אמור כג, כד).

טוב כללי... שכל ימות השנה כו': ראה "היום יום" כה אלול. כש"ט בהוספות סמ"א. וש"נ. וראה סה"מ תש"ב ע' 49. ובכ"מ.

הריחים על צוארו: ראה קידושין כט, ב. ה' ת"ת לאדה"ז רפ"ג. וש"נ.

דברים היוצאים מן הלב... כמד"ל הידוע: ראה ס' הישר לר"ת שי"ג. הובא בשל"ה סט, א.

בס"ד. ליל ב' דחג הסוכות, ה'תשל"ד.

— לאחרי תפלת ערבית —

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שהסיבה להתוועדות זו, שנערכת בזמן בלתי רגיל, היא — בגלל שיש ענין בלתי-רצוי שעורר הרוגזה שלו:

לאחרי ההתוועדות די"ג תשרי², שבה דובר אודות הצורך "לפעול" דוקא ע"י ענין השמחה כו"כ³ — היו צריכים לנצל את "זמן שמחתנו" להתוועדויות של שמחה, "אינן שמחה אלא ביין"⁴, באופן ששמחה פורצת גדר⁵ (אבל — עם ההגבלות של "זמן שמחתנו").

[הזכיר גם ענין השמחה שנעשה ע"י לימוד התורה — "פיקודי ה' ישרים משמחי לב"⁶, ובפרט בנוגע לתלמידי הישיבה כו'. והוסף בבת-שחוק, שאין הכוונה להקפדה על שמירת סדרי הישיבה, שהרי ביו"ט אין "סדרים"... ואמר, שענין ההתמדה צריך להתבטא גם בנוגע להתוועדויות שבהם ישמעו מזקני החסידים כו'.]

ותמורת זה — מסתובבים בחוץ ומשוחחים על הא ועל דא, חולמים וכו'.

ובכן: יש לדרוש ולתבוע מזקני החסידים, שהיו בליובאָוויטש, אָטוואָצק, פּאָלטאַווע וכיו"ב, שיתוועדו עם הצעירים ויספרו להם מה שראו ושמעו וכו'.

(1) ברשימות היומנים צויין, שהשיחה היתה חריפה מאד, ובכלל היתה התוועדות באווירה מתוחה ("אָנגעצויגענע").

(2) בתחלתה (לעיל ע' ... ואילך).

(3) יש לציין, שבחול-המועד הגישו אחדים מזקני אנ"ש לכ"ק אדמו"ר שליט"א

"פ"נ כללי" בקשר למצב באה"ק, וכ"ק אדמו"ר ענה להם: הנני נמצא עתה בקו של שמחה, והנכם רוצים לבלבל ולהכניס אותי לקו של מרירות? ...! ואח"כ הוסיף, שכיון שכבר

כתבו פ"נ — יקחוהו* מנין מבנ"י אל הציון, ושהיו כל העניינים בטוב הנראה והנגלה.

(4) פסחים קט, א.

(5) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רגז ואילך. ועוד.

(6) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס תקכט. וש"נ.

(7) תהלים יט, ט. וראה תענית ל, סע"א.

(* ברשימה אחת — שכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שאינו מוכן לקבל הפ"נ. וברשימה נוספת — שכיון שנותנים פ"נ, יקחנו, וגם יקחוהו כו' (כבפנים).

(והוסיף: יש כאלו שבמקומם הקבוע הם "משפיעים" וכו', ואילו בבואם לכאן, מתנהגים באופן של עניויות. ואמר, שלא צריך להיות שי"ן עם שלש ראשים ("קעפלאַך"), שמשמעותו שפלות של שקר!

וסיים, שיש לערוך התוועדות של שמחה הלילה, מחר בבוקר, מחר בלילה, מחרתיים בבוקר ומחרתיים בלילה, ביום ראשון ויום שני וכו', עד לשמע"צ ושמח"ת ושבת בראשית, ובאופן שיהי' — ע"ד לשון הכתוב בנבואת הגאולה בנוגע לזמן ש"כולם ידעו אותי" — "מלאה הארץ פֿאַרבריינגען" את הוי' כמים לים מכסים".

* * *

ב. כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר מאמר ד"ה בסוכות תשבו שבעת ימים.

* * *

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א המשיך בענין המדובר בשיחה שלפני המאמר, ודיבר גם אודות הענין ד"הקהל".

[בסיום ההתוועדות התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "הושיעה את עמך", ועמד מלוא קומתו ורקד על מקומו בשמחה רבה].

— ● —

(8) ירמיי' לא, לג. וראה רמב"ם הלי' תשובה (9) ע"פ ישעיי' יא, ט. וראה רמב"ם שם, והלי' מלכים בסופן.

ומכופל של הגלות. וטעות זו (שזוהי אתחלתא דגאולה) כבר נתבטלה מעיקרה],

ויש צורך שתסתיים הגלות ותתחיל אתחלתא דגאולה, וכפשוטו ממש. וכידוע הסיפור⁸⁷ אודות הצ"צ ואדמו"ר מהר"ש, שאדמו"ר מהר"ש (שאמר שצ"ל "מלכתחילה אַריבער") אמר לצ"צ שצריכים את משיח כפשוטו. ובודאי ידע הצ"צ מזה, ובלשון הרמב"ם⁸⁸ שזהו ענין שנאמר בתורה ובנביאים באופן ש"כל הספרים מלאים בדבר זה", אלא שרצה שיאמר וידרוש זאת מי שהי' אז לא בצירור של נשיא אלא הי' מקבל — ישנו הפס"ד ד"טועמי' חיים זכו", כנ"ל בארוכה.

וכיון שעושים זאת ע"פ ציווי התורה, שהיא תורת חסד ותורת שלום — יהי' זה בחסד וברחמים ובדרכי שלום. ובפרט שזה קשור עם שבת, שענינו תענוג — יהי' זה מתוך תענוג וכו'.

ויהי' רצון, שיראו נפלאות הוי' בעיני בשר, ויכירו בכך שלא כחי ועוצם ידי, אלא יד הוי' עשתה זאת, ו"זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו"⁸⁹, וכפירוש החסידות⁹⁰: בו בעצמותו.

וכל זה נעשה ע"י בירור "דבר הוי' זו הלכה"⁹¹, ובהסכם כל הנאספים, ש"אכל בי עשרה שכינתא שריא"⁹², ובפרט שנמצאים כאן כו"כ עשירות מישראל, ועונים על זה אמן, שפירושו אמת ואמונה⁹³, שכל הנ"ל יהי' בדרכי נועם ובדרכי שלום, וידעו שיד הוי' עשתה זאת.

וכל זה יהי' הכנה לגאולה האמיתית והנשלמה ע"י משיח צדקנו, שיבנה ביהמ"ק במקומו⁹⁴, "ושם נעשה לפניך כמצות רצונך"⁹⁵ (כמבואר הענין בכ"מ ובפרט בהמשך וככה⁹⁶), ונקיים מצות הקהל כפשוטו, בקרוב ממש ובעגלא דידן.

[בסיום ההתוועדות (וגם קודם תפלת מנחה) התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"].

— ● —

(87) ראה גם תו"מ חס"ז ע' 82. וש"נ.
 (88) הלי' מלכים רפי"א.
 (89) תהלים קיח, כד.
 (90) ראה תו"מ סה"מ תמוז ע' עב. וש"נ.
 (91) שבת קלח, ב.
 (92) סנהדרין לט, א.
 (93) ראה שבועות לו, א.
 (94) רמב"ם שם ספי"א.
 (95) נוסח תפלת המוספין.
 (96) תרל"ז — פי"ז ואילך (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תכ ואילך). וש"נ.

בניי — ועאכו"כ אלו שלא חשבו על עצמם, ומסרו את נפשם בפועל להגן על מליוני יהודים — בדרגא של צדיקים גמורים.

ואע"פ שיכול לבוא הצד שכנגד ולטעון, שעל עניני יו"כ גופא אין יו"כ מכפר⁸² — הרי:

יש דין (בשו"ע⁸³) — בדינים שבזמן הגלות, בעיר שהקיפה עכו"ם, שמזה מובן) שהיוצא למלחמה צריך לעשות כל הענינים שיהי' בריא וחזק, וכיון שמלחמה זו היא "עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם"⁸⁴, וגם רבינו הזקן פוסק בשו"ע שלו⁸⁵ (שמזה מוכח שזה נוגע גם בזמן הגלות) ש"נכרים שצרו על עירות ישראל", אפילו כשבאים "על עסקי תבן וקש" (בעיר הסמוכה לספר), צריך ללחום נגדם, ובפרט בנדו"ד שזה לא הי' "על עסקי תבן וקש".

ומזה מובן, שכל הענינים שעשו בגלל שמביאים לבריאות וחזוק הגוף דהמגינים, הנה לא זו בלבד שהיו מותרים, אלא זהו ע"ד מ"ש רבינו הזקן שם בנוגע שמירת שבת.

ובמילא, אפילו אם הי', אחד או שנים כו' — הנה לא זו בלבד שזהו ענין ש"נעשה היתר גמור"⁸⁶, אלא יתירה מזה: כיון שהשתמשו בזה לחיזוק במלחמה, שהיא פקו"נ דרבבות מישאל, הרי זה חיוב כו', כנ"ל.

חי. כאמור לעיל, שעיי"ז שלמטה נעשה בירור הלכה, אומר רבינו הזקן, שנפעל כך למעלה, ובמילא הרי זה נמשך אח"כ ומתגלה למטה — הרי ישנו בירור ההלכה בנוגע לענין דעיצומו של יום מכפר וכו', שכל בניי הם צדיקים,

וכן ישנו בירור ההלכה ד"טועמי' חיים זכו", וכמודגש לעיל, שאע"פ שנמצאים עדיין בגלות,

— [וח"ו לומר שזוהי אפילו רק אתחלתא דאתחלתא דגאולה⁸⁷. לא בשביל זה סבלו יהודים את כל היסורים כו'. והעובדה שיש כאלו שאומרים שזוהי אתחלתא דגאולה, הרי זה פרט נוסף בחושך כפול

זח"א סד, א. ובכ"מ). ובזח"א קיד, ב, שע"י השעיר אתהפך סנגוריא עליהו דישראל.
82) שבועות יג, סע"א.
83) או"ח סו"ס תקע"א.
84) ראה רמב"ם הל' מלכים רפ"ה.
85) ששכ"ט ס"ו.
86) אגה"ק דנדו"ד — קמד, רע"א.

תשובה — הרי הפס"ד הוא דהרהר תשובה נעשה צדיק גמור (קידושין מט, ב), וביה"כ אפילו קל שבקלים נתעורר כו', ודבר זה נראה בחוש (קונטרס העבודה פ"ה). ומוכרח הנ"ל ממרו"ל ד"ביומא דכיפורי לית ליי' (לשטן) רשותא לאסטוניי (יומא כ, ב. נדרים לב, ב. ויק"ר פכ"א, ד. במדב"ר ותנחומא ס"פ קרח.

בס"ד. שיחת* שבת חול המועד סוכות, ה'תשל"ד.

א. דובר כבר לעיל (בהתוועדות דשבת שובה¹) שבשנה שקביעותה כמו בשנה זו יש מעלה מיוחדת — שמיו"ט נכנסים מיד בשבת (מבלי שום הפסק), הן בנוגע לר"ה, הן בנוגע לימים ראשונים של סוכות, והן בנוגע לשמע"צ ושמח"ת (ימים אחרונים של סוכות).

וכמדובר (בהתוועדות הנ"ל²), שכיון שבלייל שבת לא עורכים הבדלה (שמורה על הפסק היו"ט), אלא רק קידוש, נמצא, שגם בשבת ישנם עיקרי ענין היו"ט (שלכן אין עושים הבדלה), וניתוסף עוד קדושה נוספת — קדושת שבת, שהרי קדושת שבת היא נעלית יותר מקדושת יו"ט, כי, יו"ט הוא רק "מקראי קודש"³, שפירושו⁴, שקוראים ומזמינים את הקודש בזמן שמצד עצמו אינו קודש, משא"כ שבת הוא בעצמו קודש — "שבת מיקדשא וקיימא"⁵. וכאשר מיד לאחרי יו"ט בא שבת, יש בשבת שלאחרי היו"ט שני הענינים: הן ענין היו"ט, ובודאי ענין השבת. וכשם שנתבאר (בהתוועדות הנ"ל) בנוגע לר"ה — כן הוא גם בנוגע לסוכות, שבשבת שלאחרי יו"ט סוכות יש גם מענין היו"ט.

ב. ענינו של יו"ט סוכות — שהביאור בזה צריך להיות באופן המובן לכל אחד שמחוייב בהיו"ט, עד לפשוט שבפשוטים — מובן מזה שסוכות נקרא "זמן שמחתנו", שזהו יחודו של סוכות משאר הימים טובים:

אע"פ שכל הימים טובים הם "מועדים לשמחה", הרי מזה שדוקא סוכות נקרא "זמן שמחתנו", מובן, שבשמחה גופא יש כמה מדריגות [וע"ד משנת"ל שבקדושה יש כמה מדריגות: "מקרא קודש", ו"קודש"], ובוזה מתבטאת המעלה של סוכות לגבי שאר ימים טובים, שנוסף על הענין של "מועדים לשמחה", יש בו שמחה נוספת.

והשמחה הנוספת שבחג הסוכות היא ענין שבגילוי, שהרי השם "זמן שמחתנו" הוא "שמו אשר יקראו לו"⁶. וכיון שזהו שם שאנשי כנסת

(2) ס"ה (לעיל ע'...).

(3) אמור כג, ב"ד.

(4) ראה זח"ג צג, ב ואילך.

(5) ביצה יז, א.

(6) ראה תניא שעהיזה"א ספ"א.

(* הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א

(באידיש), ונדפסה בהוספות ללקו"ש חיד"ע

418 ואילך. במהדורא זו ניתוספו איזה ציוני

מ"מ ע"י המו"ל.

(1) בתחלתה (לעיל ע'... ואילך).

הגדולה תיקנו בנוסח התפלות והברכות לכל אחד מישראל, הרי מובן, שזהו ענין שעומד בגילוי לא רק עבור אלו ששייכים לסוד, רמז, דרוש והלכה, אלא גם לפשוט שבפשוטים.

ג. יתירה מזה:

בזמן שביהמ"ק הי' קיים, שאז הי' גשמיות העולם מזוכך יותר, הי' ענין השמחה שבסוכות בגילוי גם בגשמיות — שהרי סוכות הוא "חג האסיף"⁷, שזהו הזמן ד"באספך מגרנך ומיקבך"⁸.

וע"ד הידוע בענין הקרבנות, שבזמן הבית היתה עבודת הקרבנות בגשמיות, משא"כ עתה, הנה אע"פ שתפלות כנגד קרבנות תקנום⁹, הרי התפלה היא רק ברוחניות, וטעם הדבר (כמבואר בכ"מ¹⁰), לפי שעכשיו אין הגשמי מזוכך כ"כ, ולכן לא יכולה להיות עבודת הקרבנות בגשמיות, משא"כ בזמן הבית, שאז הי' זיכוך גשמיות העולם, הי' יכול להיות ענין הקרבנות גם בגשמיות — עד"ז הוא גם בענין "זמן שמחתנו" שבסוכות, שבזמן הבית, הנה מצד זיכוך הגשמיות שהי' אז, הי' ענין השמחה דסוכות בגילוי גם בגשמיות — "באספך מגרנך ומיקבך", כיון שבני"י היו אז "איש תחת גפנו ותחת תאנתו"¹¹, ומובן שריבוי התבואות והפירות גרם שמחה לבעל השדה, וגם לאלו שנמצאים בעיר, שהרי גם הם זקוקים לתבואות ופירות שצומחים בשדה, ועד שאפילו "מלך לשדה נעבד"¹².

ד. אמנם, אע"פ שהענין ד"באספך מגרנך ומיקבך" כפשוטו בגשמיות הי' רק בזמן הבית — הרי כיון ש"התורה היא נצחית"¹³, מובן, שברוחניות יש גם עכשיו הענין שסוכות הוא "חג האסיף".

והביאור בזה:

ענינו של חג האסיף הוא — שיש ריבוי תבואות ופירות. וענין ריבוי התבואות והפירות ברוחניות ישנו גם עכשיו — כי, לאחרי שמתקנים את הענינים של השנה שעברה ע"י העבודה של חודש אלול, ובפרט בימי הסליחות שבו, ולאח"ז בעשרת ימי תשובה — הנה לאחרי עבודה זו שהיא באופן של עליות מלמטה למעלה, באה לאח"ז בסוכות המשכת כל ענינים אלו מלמעלה למטה, שנעשה אצלו ריבוי תבואה ופירות ברוחניות,

המשיח הוא ערב שבת, ועכשיו — לאחרי חצות⁷⁵. ועז"נ "טועמי" חיים זכו", היינו, שקודם זמן האכילה, לפני ביאת המשיח, כשנמצאים עדיין בגלות, צריך לטעום מהענינים דלעתיד.

וכן הוא בענין הטעימה מתורת המשיח [נהגילוי דפנימיות התורה, שהוא גם הכנה לביאת המשיח, וכמובא באגה"ק (אותה אגה"ק שבה נתבאר הענין המובא לעיל (סי"ג) שהעליונים באים לשמוע מהתחתונים בירור ההלכה כו', הנה אגה"ק זו מתחילה] ש"בהאי חיבורא דילך יפקון בי" מן גלותא ברחמים"⁷⁶, שנתגלתה, עכ"פ במקצת (טועמי), ע"י הבעש"ט ותלמידיו, ורבינו הזקן והנשיאים שלאחריו; וכמו בנוגע לתורת המשיח, עד"ז גם בנוגע להנהגת העולם (ההנהגה דעוה"ז בגשמיות), שעוד בזמן הגלות צ"ל "טועמי" מההנהגה שתהי' בביאת המשיח.

וכידוע מאמר רכותינו נשיאינו⁷⁷, שרק הגופים הלכו לגלות, אבל הנשמות לא הלכו לגלות, ומובן, שכיון שבכח המפליא לעשות⁷⁸ מתאחדת הנשמה עם הגוף, הנה זה שהנשמה לא הלכה לגלות פועל גם על הגוף הגשמי.

וגם בזה נראה, שהענין ד"טועמי" חיים זכו" (שבזמן הגלות טועמים מהענינים דלעתיד לבוא) הוא לא רק בנוגע לתורת המשיח, אלא גם בנוגע להנהגת העולם בגשמיות.

ומפורש בפס"ד הנ"ל שטועמים "מכל תבשיל ותבשיל".

ולכן, גם הענין ש"עתידה ירושלים להיות מגעת עד דמשק" צריך להיות בדרך טעימה גם עכשיו, כי, אע"פ שענין זה נאמר בנוגע ל"חדרך" שקאי על משיח (כנ"ל), הרי פסק ההלכה הוא שהטעימה מזה צ"ל גם עכשיו, והרי הפירוש ד"טועמי" הוא שטועמים בפועל ממש ממאכלי השבת, ואח"כ מניחים זאת הצדה וממתינים לשבת כו'.

יז. ועז"נ בפסוק⁷⁹: "כי תצא למלחמה על אויביך" אזי בודאי ש"נתנו ה' אלקיך בידך" וגם "ושבית שביו" — שיוציאו את כל בני"י שנמצאים שם בשבי, וגם את כל ניצוצות הקדושה שנמצאים שם.

ובפרט כאשר בני"י נמצאים במצב ודרגא של צדיקים: עכשיו התחיל כל הענין⁸⁰ ביום ש"עיצומו של יום מכפר"⁸¹, ובמילא עומדים כל

(74) ישע"י יא, ט. סה, כה.
 (75) ראה סה"ש תש"ט ע' 331. וש"נ.
 (76) זח"ג קכד, ב (ברע"מ).
 (77) ראה סה"ש תרפ"ז ריש ע' 170. וש"נ.
 (78) ראה רמ"א או"ח ס"ו ס"א.
 (79) ר"פ תצא.
 (80) הכוונה ל"מלחמת יום הכיפורים" (המו"ק).
 (81) "על כל עבירות שבתורה" (יומא פה, סע"ב. וש"נ). ואפילו לדעת רבנן דצ"ל עם

(7) תשא לד, כב.
 (8) פ' ראה טז, יג.
 (9) ברכות כו, א"ב.
 (10) ראה המשך וככה תרל"ז פי"ז ואילך.
 (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תכ ואילך).
 (11) מלכים"א ה, ה.
 (12) קהלת ה, ח.
 (13) תניא רפי"ז.

דמשק", וזהו שדמשק בגימטריא מדת בסוד ד' אלפי"ן (ד"פ אל"ף א') (במילואו) בגימטריא מד"ת) דלאה [והיינו, שיש קליפה הנק' מת (כי נלקח החיות שלהם — א — ונשאר מת), ובצירוף החיות, ד' אלפי"ן, הרי זה מדת, "מדת ימי גו" 64], ועפ"ז הרי (כל) סוריא הוא בסוד דמשק.

וכן הוא גם בפשטות, שהרי דמשק היא עיר הבירה של סוריא (בלשון הכתוב: "ראש ארם דמשק"), וא"כ, בשעה שכובשים את דמשק, מקבלים במילא את כל סוריא (וברוחניות ג"כ (סוריא בסוד דמשק) כי "מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא" 66).

טז. אמנם, האמור לעיל ש"עתידה ירושלים להיות מגעת עד דמשק" הוא ענין שיהי' לעתיד ע"י "חדרך" — משיח, וא"כ, מה שייך ענין זה עכשיו קודם הגאולה?

[שהרי ח"ו לומר אפילו שעכשיו היא אתחלתא דגאולה 67 — ואדרבה: נמצאים עתה בגלות וחושך כפול ומכופל שלא הי' כמוהו, אלא שאין זה הזמן המתאים לדבר על זה — לא בימי שבת ויו"ט וחזה"מ, ולא בזמן שבו צריכים לכבוש את העולם ע"י קו השמחה, שפורצת גדר 68 — כל גדרי העולם.

אבל אע"פ: נמצאים עתה בגלות. וא"כ, מה נוגע עכשיו הענין שעתידה ירושלים להיות מגעת עד דמשק?]

אך כאן בא בירור ההלכה גם מדברי האחרונים (שהרי באגה"ק הנ"ל מדובר אודות בירור הלכה מ"ראשונים ואחרונים"):

איתא בכתבי האריז"ל 69, והובא במגן אברהם 70 [כשאומרים ענין מכתבי האריז"ל, יכולים לחשוב שזה נוגע רק לבעלי קבלה, אבל זהו ענין שהובא במג"א להלכה, וידוע עד כמה בנה רבינו הזקן על המג"א 71], שבערב שבת צריך לטעום מכל אחד ממאכלי השבת (וכמ"ש 72 "טועמי חיים זכו").

והרי בכלל הזמן דלעתיד, גאולה — הוא שבת, "שבת מן המזיקין" 73, ביטול הגלות, "לא ירעו ולא ישחיתו" 74, והזמן שקודם ביאת

(64) תהלים לט, ה. (65) ישע"י ז, ח. (66) ברכות נח, א. (67) ראה גם (72) נוסח תפלת מוסף דשבת. (68) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רגז ואילך. (73) ראה תו"כ בחוקותיו כו, ו. מדרש ועוד. תהלים צב, א. (69) פע"ח ש"ח רפ"ג.

והו"ע ריבוי זכיות — הן הזכיות של זכיות, דכיון שהיתה אצלו העבודה של חרטה גמורה על העבר וקבלה טובה על להבא, ו"מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" 14, יש לו זכיות של זכיות; וכן יש לו זכיות מה"זדונות שנעשו לזכיות" 15, שזוהי מעלת בעלי תשובה על צדיקים, כמארז"ל 16 "מקום שבעלי תשובה עומדין כו".

ה. והנה, אע"פ שהענין של "זמן שמחתנו" ישנו בכל ימי הסוכות, לא רק ביו"ט, אלא גם בחוה"מ (כפי שאומרים בנוסח התפלה בחוה"מ" — עכ"פ במוסף של חוה"מ: "זמן שמחתנו") — הרי מובן, שביו"ט השמחה גדולה הרבה יותר (שלכן אומרים "זמן שמחתנו" בכל התפלות).

וכמובן גם בפשטות — שהרי ביו"ט מותרת רק מלאכת אוכל נפש, ובאופן שיש לו מיד את הפירות והתענוג מהמלאכה, דכיון שההיתר דמלאכת אוכל נפש ביו"ט הוא רק עבור מה שצריך ביו"ט גופא, נמצא שאין זו מלאכה לאמיתתה, לפי שיש לו מיד את התענוג;

משא"כ בחוה"מ, כיון שאז מותרת גם מלאכה דדבר האבד כו" 17, לא יכולה להיות אצלו שמחה כמו ביו"ט, להיותו עסוק במלאכה ויגיעה, וגם — שאינו פנוי כ"כ לשמוח בשמחת החג.

ו. ומזה מובן בנוגע לשבת חוה"מ:

כיון שגם שבת אסור במלאכה, ואדרבה, בשבת אסורה אפילו מלאכת אוכל נפש — נמצא שבשבת חוה"מ יכולה להיות יותר שמחה מאשר ביו"ט (אף ששבת "לא נאמר בה שמחה" 18).

והיינו לפי שהתענוג שיש ביו"ט ע"י עשיית מלאכת אוכל נפש — ישנו גם בשבת, כיון ש"כל מלאכתך עשוי" 19; ונוסף לזה — בשבת יש אצלו רק התענוג, ולא כמו ביו"ט שהוא זקוק למלאכה והכשר לתענוג. וזוהי גם המעלה כששבת חוה"מ בא מיד לאחרי היו"ט (כקביעות שנה זו):

כשיש הפסק בין יו"ט לשבת, נפסק אצלו במוצאי יו"ט (לאחרי עריכת הבדלה) ה"שטורעם" של שמחת יו"ט, ואז נכנס לשבת רק עם

(14) קידושין מ, א. ועוד. (15) ראה יומא פו, ב. (16) ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה (19) ראה שו"ע אדה"ז שם סשו" סכ"א. (17) רמב"ם הל' יו"ט פ"ז ואילך. טוש"ע וש"נ. (18) שו"ע אדה"ז או"ח סתקכ"ט סוס"ז. וראה לקו"ש חל"ג ע' 62. וראה גם תו"מ חס"ב ריש ע' 161. וש"נ. (19) ראה שו"ע אדה"ז שם סשו" סכ"א. (17) רמב"ם הל' יו"ט פ"ז ואילך. טוש"ע וש"נ. א"ח סתק"ל ואילך.

שמחת חוה"מ (שהיא קטנה משמחת יו"ט); משא"כ כשמיד מיו"ט נכנסים לשבת (ללא הבדלה), אזי נכנסים עם כל ה"שטורעם" של שמחת יו"ט, ויש עוד הוספה בשמחה, דכיון ששבת אסור גם במלאכת אוכל נפש, יש תוספת שמחה ותוספת בזמן, כנ"ל.

ז. ועוד נקודה בזה:

ענין הנ"ל ששבת אסור במלאכת אוכל נפש, נוגע במיוחד לנשים, שהרי ההתעסקות במלאכת אוכל נפש היא בעיקר ע"י הנשים, כדברי הגמרא²⁰ "אדם מביא חיטין חיטין כוסס" (בתמי"), אלא הוא זקוק לעזר כנגדו²¹ להכין את כל הענינים שיהיו ראויים למאכל אדם — אוכל נפש. ומזה מובן, שהחידוש של שבת לגבי יו"ט — שבו אין אפילו מלאכות הקשורות עם אוכל נפש, ומשום זה יש תוספת שמחה (אפילו לגבי יו"ט) — נוגע בפרט לנשים, כיון שאצלן היא עיקר ההתעסקות במלאכת אוכל נפש.

וענין זה מחזק את הקישור של קביעות שנה זו עם כללות ענינה של שנה זו — שנת הקהל, כי מצות הקהל היא כמ"ש²² "הקהל את העם האנשים והנשים והטף גוי", והיינו, שאע"פ שזוהי מצות עשה שהזמן גרמא, יש חידוש בהקהל שגם נשים מחוייבות בזה.

הקהל קשור במיוחד גם עם טף, ואדרבה: בנוגע לאנשים ונשים קשורה המצוה (גם) עם ענינים נוספים: אצל אנשים ישנו הענין ד"ללמוד", ואצל נשים — "לשמוע", והיינו, שאצל אנשים ונשים מתערבים ענינים נוספים, ואדרבה — הם דבר עיקרי, וכמ"ש²² "למען ישמעו גוי"; משא"כ בנוגע לטף — יש רק עצם המצוה דהקהל, ללא ענינים נוספים. ומה שאמרו²³ "טף למה באים לתת שכר" — הרי זה "למביאייהם", אבל בנוגע לטף עצמם²⁴, השתתפותם במצות הקהל היא רק המצוה עצמה²⁵, ללא פניות אחרות, אפילו לא פניות דקדושה.

וי"ל בדא"פ: זהו גם הביאור לכך שמצות הקהל היא גם אצל טף,

(20) יבמות סג, א.
 (21) בראשית ב, יח-כ.
 (22) וילך לא, יב.
 (23) חגיגה ג, טע"א. הובא בפרש"י עה"פ.
 (24) לכאורה מוכח הפכו מהקושיא "טף למה באין" (חגיגה ופרש"י שם). אבל ראה שם תוד"ה כדי, וע"פ מפרשי המשנה "אשרי יולדתו" (אבות פ"ב מ"ח — מירושלמי יבמות ספ"א). ועפ"ז יומתק מש"כ ברמב"ם (סוף הל' חגיגה) שהוא "כיום שניתנה בו בסיני" (שכל בניו היו באותו מעמד). והקושיא למה באים — היא בגדר הטעם המפורש בקרא: ישמעו וילמדו. ואכ"מ.
 (25) ועפ"ז יומתק מש"כ במנ"ח מצוה תריב, דטף שאינו שייך לשום מצוה (כשיגדל) ג"כ שייך להקהל.

יד. בסיום דסיום של מסכת חלה איתא: "הקונה בסוריא כקונה בפרוור שבירושלים". ונוסף על כללות הענין שכבר נתבאר בהתוועדות הקודמת⁴⁸, נשאר עדיין הדיוק: מדוע נאמר "כקונה בפרוור שבירושלים", דלכאורה הול"ל כקונה בארץ ישראל?

[וע"ד משנ"ת⁴⁸ בנוגע למשנה הקודמת, "אנשי אלכסנדריא הביאו חלותיהן מאלכסנדריא", שנוסף על הדיוק "חלותיהן" (ולא "חלות" סתם), ישנו גם הדיוק מדוע נאמר "מאלכסנדריא", ולא מחו"ל סתם — עד"ז גם בסיום המסכת, שנוסף להביאור בכללות הענין, ישנו גם הדיוק מדוע נאמר "בפרוור שבירושלים", ולא בארץ ישראל סתם].

והביאור בזה קשור עם ספרי ומדרש — ספרי בכלל הוא סדר של הלכה, ומדרש הוא סדר של אגדה, "שרוב סודות התורה גנוזין בה"⁵⁸ — ועם ענין בכתבי האריז"ל, ומיוסד על פסוק בתושב"כ:

כתיב בנבואת זכרי"ו⁵⁹ "חדרך ודמשק מנוחתו". ואיתא על זה בספרי⁶⁰ ובמדרש⁶¹ ש"חדרך" קאי על משיח, שהוא "חד לאומות ורך לישראל", והפירוש של "ודמשק מנוחתו" הוא — "שעתידה ישראל להיות מגעת עד דמשק".

ועפ"ז מובן מ"ש במשנה "הקונה בסוריא כקונה בפרוור שבירושלים", ולא "כקונה בארץ ישראל" — כיון שסוריא (דמשק, כדלקמן) יש לה שייכות מיוחדת דוקא עם ירושלים, "שעתידה ירושלים להיות מגעת עד דמשק".

וזהו גם הביאור במ"ש "כקונה בפרוור שבירושלים", ולא כקונה בירושלים סתם — כדאיתא בספרי שם, שכיון שנאמר⁶² "ונבנתה העיר על תילה", הרי זו ראוי שירושלים "אין עתידה לזוז ממקומה", אלא שהיא תגיע גם לדמשק, ונמצא, שדמשק תהי' הפרוור של ירושלים, ולכן נאמר "בפרוור שבירושלים".

טו. אך עדיין צריך להבין: בספרי ומדרש מדובר אודות דמשק, ואילו במשנה נאמר "הקונה בסוריא" (ובדיוק — שה"ה בענין אפמיא)?

ויובן ע"פ מ"ש בכתבי האריז"ל⁶³ שירושלים היא בחי' לאה (מקד"ש, דמש"ק. גם הקליפה שלה נק' דמשק), ו"נגד סוריא בסוד

(58) תניא אגה"ק סכ"ג.
 (59) ט, א.
 (60) ר"פ דברים.
 (61) שהש"ר פ"ז, ה.
 (62) פיוט "לכה דודי" (ע"פ ירמי' ל, יח).
 (63) בספר הליקוטים זכרי' שם. וראה ג"כ ספר הליקוטים תהלים לט. מאו"א מע' דמשק ומע' ירושלים.

להמדובר (בהתוועדות ד"ג תשרי⁴⁸) בנוגע לסיום מסכת חלה (שנאמר בהתוועדות דו' תשרי⁴⁹), שיש בזה עוד דיוקים שלא נתבארו אז, ויתבארו בהתוועדות זו.

ובהקדים: לכאורה, מה כבר יפעלו בעולם ע"ז שיבארו זאת עתה — אך הענין בזה, כדאיתא באגה"ק⁵⁰ שע"י בירור הלכה "מן הגמרא ופוסקים ראשונים ואחרונים" נעשה "בשמים ממעל" "ענין פלא גדול מזה מאד", כיון ש"העליונים אין בהם כח לברר", "ולכן באים... לשמוע... מהתחתונים", וכמ"ל⁵¹ עה"פ⁵² "חברים מקשיבים לקולך השמיעני".

[וזהו ענין ששייך לא רק ליחדי סגולה, אלא כמ"ש באגה"ק, שזה נוגע ל"כל איש ישראל". וכמבואר בקו"א⁵³ "חיוב כל נר" להשלים כל התרי"ג במחדו"מ שהן פרטי ההלכות", והרי "כל נר"ן היינו כל אחד מישראל (כדמוכח גם בהל' ת"ת לאדה"ז⁵⁴ שמוכרח לבוא בגלגול כו').

בשביל בירור הלכה זקוק הוא אמנם לראשונים וגם לאחרונים ועד לאחרונים שבזמנינו, כמבואר באגה"ק שביורור ההלכה הוא מפוסקים ראשונים ואחרונים, אבל הוא כננס העומד ע"ג הענק⁵⁵, שבכחם של ראשונים ואחרונים הרי הוא מברר את ההלכה. ולכן, כל אחד מישראל, אפילו פשוט שבפשטים, אם הוא הולך בכח של הראשונים והאחרונים, באים העליונים לשמוע ההלכה כפי שנתבררה על ידו].

וכיון שע"י שמברר ההלכה ה"ה פועל זאת בעליונים, בצבא מרום במרום — במילא נפעל ענין זה גם למטה, כיון שתוקף המציאות שלהם הוא המזל המכה בו ואומר לו כו'⁵⁶.

ולכן, ענין בירור ההלכה שמדברים עתה, ובפרט שזה במעמד כו"כ עשירות מישראל, נוגע לפעולה בעולם.

ואע"פ שאין דנין בשבת⁵⁷ — הרי לא מדובר כאן אודות ענין של "דנין", אלא אודות בירור הלכה, ובירור בהלכה יכול להיות גם בשבת, ואדרבה: בשעה שיכולים לברר הלכה, אסור לדחות זאת לזמן מאוחר יותר (לאחרי שבת).

ועתה ידובר בירור ההלכה בסיום מסכת חלה.

48) ס"י (לעיל ע'...).
49) בתחלתה (לעיל ע'... ואילך).
50) סכ"ו.
51) שהש"ר עה"פ.
52) שה"ש ח, יג.
53) שבתניא — קס, א.
54) פ"א הי"ד.
55) להעתיק הערה 21 מחנ"א ע' 319!
56) ראה ב"ר פ"י, ו. זהר ח"א רנא, א (בהשמטות). ח"ב קצא, ב. מו"נ ח"ב פ"י.
57) ראה ביצה לו, ב. רמב"ם הל' שבת פכ"ג הי"ד.

אע"פ שלא בני דעה נינהו — כי הענין דהקהל שאצלם הוא ענין נעלה ביותר שאין בו מדידות והגבלות.

ח. ויש להוסיף בדא"פ:

אע"פ שבנוגע לכמה מצוות ישנם עכשיו רק הענינים ברוחניות (כנ"ל), הרי יש לזה קישור גם עם גשמיות — כפי שקיימו מצוות אלו בגשמיות כפשוטם. וכמו בענין תפלה שבמקום קרבנות תקנום, שמבלי הבט על כך שתפלה היא עבודה רוחנית, הרי זה קשור דוקא עם זמני היום שבהם היתה הקרבת הקרבנות כפשוטם.

תורת הקרבנות הוא ענין בפני עצמו, כיון שתורה אינה ענין שבא להחליף הקרבת הקרבנות, ולכן אין זה קשור כלל עם ההגבלות שישנם בענין הקרבנות, שהרי העוסק בתורת עולה — אפילו בלילה — אזי "הקריב עולה"²⁶;

משא"כ תפלות תקנום במקום (תחליף ל)קרבנות, ובמילא הרי זה קשור (עכ"פ באיזה ענין) עם ההגבלות דקרבנות²⁷ — זמן הקרבת הקרבנות: תפלת מנחה חייבים להתפלל דוקא בזמן היום שבו הקריבו התמיד של בין הערביים. ולכאורה, כיון שתפלה היא עבודה רוחנית, עבודה שבנפש — מה בכך אם יתפללו מנחה שעה קודם או שעה אח"כ? ומ"מ, אע"פ שעכשיו אין ענין הקרבנות בגשמיות, אלא רק ברוחניות — תפלות, צריך להיות הקישור גם עם גשמיות, ולכן חייבים להתפלל דוקא בזמני היום שבהם היתה הקרבת הקרבנות כפשוטם.

ועד"ז י"ל בנוגע ל"זמן שמחתנו" בחג הסוכות, שאע"פ שעכשיו אין הענין ד"באספך מגרנך ומיקבך" בגשמיות (כבזמן הבית), אלא רק הענינים ברוחניות (כנ"ל), יש גם עכשיו קישור ל"באספך מגרנך"²⁸ עם גשמיות — בענין ד' המינים, וכפי שיתבאר לקמן (במאמר²⁹).

* * *

ט. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה חג הסוכות שבעת ימים להוי'.

* * *

י. הנקודה של הדרוש הנ"ל — שמיוסד על דרושי רבותינו נשיאינו,

26) מנחות בסופה.
27) להעיר מענין השליחות דצ"ל "מה (סוכה יב, רע"א. וש"נ).
28) נוסף על הפסולת גורן" — סכך
29) פ"י... (לעיל ע'...).

ובפרט על המאמרים שבהמשך מים רבים ובעיקר בהמשך וככה של אדמו"ר מהר"ש, שאמר שצ"ל "מלכתחילה אריבער" (כנ"ל בהתוועדות די"ג תשרי³⁰) — היא:

הסדר בעולם הוא שיש צורך בנתינת רשות מיוחדת לראות — "אילו ניתנה רשות לעין לראות"³¹, כיון שהתהוות העולם היא באופן של "עולם", העולם והסתרה³², והיינו, שבכדי שתהי' בחירה חפשית, ולא "נהמא דכיסופא"³³, היתה ההתהוות באופן של העולם כו', שאז יהי' גילוי האיך בבחירה חפשית.

אבל אעפ"כ, ישנו גילוי האיך בעינינו מסויימים — שזהו גם ענין האחדות שבד' המינים אפילו לפני שמקיימים בהם המצוה, שאחדות זו היא מצד גילוי האיך, כמשנ"ת במאמר בארוכה.

והרי ענין האחדות שבד' המינים הוא ענין שבגלוי, שכולם יכולים לראותו, אפילו אינו יהודי.

ואע"פ שזקוקים ל"תורה אור"³⁴, ובפרט למאור שבתורה, פנימיות התורה שנתגלתה בתורת החסידות, שמסבירה שהאחדות שבד' המינים היא מצד גילוי האיך (שהרי תורת החסידות מתעכבת בפרטיות (משא"כ במדרש כו') על השאלה למה נבחרו ד' מינים אלו דוקא, ומבארת שזהו מצד ענין האחדות שבהם שבא מצד גילוי האיך) — הרי האחדות עצמה שבד' המינים רואה כל אחד, אפילו אינו יהודי. אלא מאי, הוא לא יודע מהי הסיבה של אחדות זו — הנה על זה ישנו הענין שנאמר על בני": "ונתתיך לאור גוים"³⁵, שיהודי יכול להסביר (ענינים כהנ"ל³⁶) גם לאינו יהודי.

יא. ונוסף לזה:

כיון שענין זה (שהאחדות שבד' המינים באה מצד גילוי האיך) נתבאר בתורת החסידות, ותורת חסידות באה גם בשבעים לשונות,

— חסידות בלשון אידיש יש כבר מהבעש"ט, וכידוע מ"ש באגה"ק³⁷ ש"הבעש"ט ז"ל הי' אומר ד"ת בל"א ולא בלה"ק", ורק כתבו זאת בלה"ק, אבל הבעש"ט עצמו הי' אומר באידיש, וכך היתה תורת

(30) ס"ב (לעיל ע' ...). וש"נ.
 (31) תניא שעהיחיהו"א פ"ג.
 (32) ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.
 (33) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת (ראה סנהדרין נט, א).
 (34) ע"ז, רע"ד. ובכ"מ.
 (35) ישע"י מט, ו.
 (36) דיש בעה"ב לבירה זו כו'. משא"כ עכו"ם הלומד תורה — שלא מו' מצות דילי' (ראה סנהדרין נט, א).
 (37) סכ"ה (קמא, א).
 (38) ראה גם
 (39) תהלים קמו, יט.
 (40) שמור"ר פ"ל, ט.
 (41) ראה תו"מ סה"מ כסלו ע' קמה.
 (42) עירובין יג, ב. וש"נ.
 (43) אר"ת שם. ונת' באוה"ת להצ"צ אחרי ועוד.

החסידות באידיש במשך כו"כ דורות; אך לאח"ז נפעל ע"י רבינו נשיאנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, שתורת החסידות באה גם בשאר הלשונות³⁸, דאף שלכאורה אין להם שייכות לתורת החסידות, הנה גם בהם נתגלתה תורת החסידות, שזהו שלב רחוק יותר בהפצת המעיינות חוצה —

נמצא, שענין זה (שהאחדות שבד' המינים באה מצד גילוי האיך) נתגלה גם בעולם, בלשונות של ע' האומות.

* * *

יב. כתיב³⁹ "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", ואמרו רז"ל⁴⁰ שמה שהקב"ה מצוה לישראל הוא עושה — שיש בזה ב' פירושים⁴¹, "אלו ואלו דברי אלקים חיים"⁴² (א) הפירוש הפשוט, שתחילה מקיים הקב"ה מצוות אלו (חוקיו ומשפטיו), וזוהי נתינת כח שבנ"י יוכלו לקיימם, (ב) עי"ז שבנ"י מקיימים המצוות, פועלים הם, כביכול, שהקב"ה יקיימם. ואופן הב' הוא ענין נעלה יותר, כיון שבא לאחרי העבודה ואתערותא דלתתא.

וכידוע פירוש המגיד⁴³ (שהשנה היא שנת המאתיים להסתלקותו) על הפסוק⁴⁴ "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", שע"ז שיהודי מקיים המצות, הרי הוא ממשיך חיות במצוות, והיינו, שפועל הוספה במצוות של הקב"ה (שלאחרי העבודה של קיום המצוות דישראל, הרי הם באופן נעלה יותר).

וזוהו גם מ"ש על מצוות "ועשיתם אותם"⁴⁵, אתם (חסר ו') כתיב, מעלה אני עליכם כאילו עשאוני⁴⁶ — שע"י קיום רמ"ח פקודין פועלים הענין דרמ"ח אברים דז"א (שהרי בז"א יש ט' ספירות, וט' פעמים ט', ובכל אחת מהן יש ראש תוך סוף, ויחד עם ה' חסדים המגדילים, הרי זה עולה מספר רמ"ח⁴⁷) — שמזה מובן שבנ"י פועלים הוספה, שהרי הענין דז"א ישנו גם מצד עצמו, והענין ד"כאילו עשאוני" שנעשה ע"י קיום המצות הוא באופן נעלה יותר.

יג. וזוהי גם אחת הכוונות של התוועדות זו היא — בהמשך

ע' ק.
 (44) אחרי יח, ה.
 (45) בהר כה, יח.
 (46) זח"ג קיג, א. וראה הגהות הרח"ו לזהר שם. לקו"ת שלח מה, ב. ובכ"מ.
 (47) מקץ לו, סע"ד.
 (48) ראה גם
 (39) תהלים קמו, יט.
 (40) שמור"ר פ"ל, ט.
 (41) ראה תו"מ סה"מ כסלו ע' קמה.
 (42) עירובין יג, ב. וש"נ.
 (43) אר"ת שם. ונת' באוה"ת להצ"צ אחרי ועוד.